

Brunislav Marijanović

Zdenci – Tomašanci: prapovijesno naselje kod Đakova

Sveučilište u Zadru, Zadar 2025.

Da je Đakovština bogata značajnim arheološkim lokalitetima, dokaz je i tek izdana dugoočekivana knjiga *Zdenci – Tomašanci: prapovijesno naselje kod Đakova*, koja tematizira još jedno arheološko istraživanje na prostoru Đakovštine, provedeno tijekom 2008. godine u okviru pripremnih radnji prije izgradnje dionice autoceste A5, Đakovo – Osijek. Istraživanje lokaliteta Zdenci rezultiralo je nalazima koji pripadaju razdoblju bakrenog doba, brončanog doba i srednjega vijeka. Spomenuta trasa autoceste presjekla je prostor Đakovštine u dužini od 25 kilometara, a prošla je kroz 15 lokaliteta na kojima je provedeno 14 istraživanja od strane različitih znanstvenih institucija, od 2005. do 2008. godine. Istraženo je ukupno 60 hektara površine. Jedan takav lokalitet bili su i Tomašanci – Zdenci, čije je vođenje istraživanja povjereno dr. sc. Brunislavu Marijanoviću, profesoru na Odjelu za arheologiju Sveučilišta u Zadru. Sedamnaest godina kasnije istraživanje je pretočeno u ovu monografiju, u kojoj na 298 stranica voditelj istraživanja sažima ključne podatke, analize i rezultate. Ovo je već četvrta monografija, dvojezična (hrvatski – engleski) kao i prethodne, koja tematizira lokalitete s trase spomenute autoceste s prostora Đakovštine, uz do sada objavljene *Josipovac Punitovački – Veliko Polje I: Zaštitna arheološka istraživanja na trasi autoceste A5* (ur.: Lea Čataj, Hrvatski restauratorski zavod, Zagreb, 2009.), *Đakovo – Franjevac, kasno bakrenodobno naselje* (autor: Jacqueline Balen, Arheološki muzej u Zagrebu, Zagreb, 2011.) i *Tomašanci – Palača: Naselja iz mlađega kamenog, bakrenog i brončanog doba* (ur. Jacqueline Balen, Arheološki muzej u Zagrebu, Zagreb, 2020.) te niz brojnih stručnih i znanstvenih radova. Ovakva količina objavljene znanstvene literature svjedoči o brojnim i značajnim spoznajama koje su objavljene zahvaljujući opsežnim istraživanjima.

Professor emeritus Brunislav Marijanović u dugogodišnjoj bogatoj karijeri arheologa, kustosa i sveučilišnog profesora ostavio je velik trag u znanosti obavivši neka od prvih kapitalnih istraživanja neolitika i eneolitika u Hercegovini, vodeći istraživanja na lokalitetima čiji se materijal danas proučava na nastavi studija arheologije, kao što je Ravlića pećina u BiH, Crno Vrilo kod Zadra, nekropola Venac na Ljubačkoj kosi kod Zadra, Barice u Smilčiću itd. *Zdenci – Tomašanci* deveta su mu monografija, što govori o njegovu izdavačkom angažmanu, koji je izuzetno važan i vrijedan kod aktivnih istraživača i bez kojega znanstvena javnost biva neupućena, a samim time i istraživanje gubi velik dio svojeg smisla. Ova je monografija samo pokazatelj da ni nakon sedamnaest godina nije kasno objaviti rezultate istraživanja, pri čemu najviše koristi imamo upravo mi, zainteresirana i stručna javnost iz regije kojoj lokalitet pripada.

Monografija je podijeljena na 12 poglavlja koja čitatelja uvode kroz metodologiju u istraživački proces, a potom u izlaganje rezultata kroz tri identificirana razdoblja. Najveći dio knjige posvećen je eneolitičkom razdoblju, jer je istraživanjem obuhvaćen najveći dio upravo tog naselja. U 33 table arheološkog materijala, koje je nacrtao Dario Vujević, izdvojeni su najreprezentativniji nalazi. Monografija je opremljena sa 167 slika na kojima je prikazan arheološki materijal, terenske fotografije, dokumentarne fotografije stratigrafskih jedinica, nacrtna i tehnička dokumentacija. Kako su brojni uzorci iz ključnih slojeva i jedinica slani na radiokarbonsko datiranje, u knjizi su iznesene i tablične informacije testiranih uzoraka kako bi se stvorio što čvršći apsolutnokronološki okvir nastanka pojedinih predmeta ili objekata, a takve su analize, osobito u kontekstu proučavanja arheologije na regionalnoj razini kao što je Đakovština, itekako vrijedne i dobrodošle.

Zdenci – Tomašanci iznimno su vrijedna stručna knjiga kojom se valorizira ovaj lokalitet i kojom se arheološki nalazi pronađeni prilikom istraživanja smještaju u širi vremenski i prostorni kontekst. Ona je još jedan živopisan podsjetnik da se spoznaje o prošlosti pišu i na manje bogatim i manje poznatim lokalitetima, među današnjim poljskim putovima Đakovštine, gdje se nekada davno odigravala svakodnevica naših dalekih predaka.

Jelena Boras